

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

ĐỖ THỊ HẠNH

**NHÀ Ở TRUYỀN THỐNG CỦA CÁC CỘNG ĐỒNG
NGƯỜI NAM ĐẢO Ở VIỆT NAM: NHỮNG BIẾN ĐỔI
VÀ HƯỚNG BẢO TỒN**

LUẬN VĂN THẠC SĨ
Chuyên ngành: Châu Á học

Hà Nội - 2015

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

ĐỖ THỊ HẠNH

**NHÀ Ở TRUYỀN THỐNG CỦA CÁC CỘNG ĐỒNG
NGƯỜI NAM ĐẢO Ở VIỆT NAM: NHỮNG BIẾN ĐỔI
VÀ HƯỚNG BẢO TỒN**

Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Châu Á học

Mã số: 60310601

Người hướng dẫn khoa học: GS.TS Mai Ngọc Chừ

Hà Nội - 2015

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Theo ngôn ngữ - văn hóa, các tộc người ở Việt Nam được xếp thành 8 nhóm khác nhau, trong đó có 5 tộc người thuộc nhóm Mã Lai - Đa Đảo là Chăm, Giarai, Êđê, Raglai và Churu. Những tộc người này thuộc loại hình nhân chủng Indonesien, có tiếng nói thuộc nhóm ngôn ngữ Malayo - Polynesien trong họ ngôn ngữ Nam Đảo, nên thường được gọi là cộng đồng người Nam Đảo.

Hiện nay dân số của 5 tộc người này có trên 600 nghìn người, chiếm tỉ lệ gần 1% dân số chung của Việt Nam và trên 0,23% tổng dân số các tộc người Nam Đảo ở Đông Nam Á [53, tr.7]. Các tộc người Nam Đảo thường sinh sống chủ yếu trên địa bàn rừng núi Nam Trường Sơn - Tây Nguyên và đồng bằng ven biển Trung Bộ.

Trong số những yếu tố thuộc văn hóa vật chất của các tộc người Nam Đảo, ngôi nhà luôn là một trong những đề tài nghiên cứu hấp dẫn, bởi vì các kết quả nghiên cứu về ngôi nhà không chỉ cho thấy giá trị vật thể của nó, mà còn góp phần làm sáng tỏ một số phong tục, tập quán, nghi lễ của các tộc người Nam Đảo có liên quan và diễn ra trong ngôi nhà của họ.

Các nghiên cứu cho thấy, nhà ở truyền thống của các tộc người Nam đảo chủ yếu là nhà sàn gỗ, nhưng theo thời gian trở lại đây ngôi nhà sàn truyền thống đã bị biến đổi thành những ngôi nhà nửa sàn nửa trệt, hoặc nhà trệt. Không chỉ bị biến đổi về chất liệu, kiểu dáng, vị thế của các ngôi nhà truyền thống trong văn hóa của các tộc người Nam Đảo cũng đang dần bị biến đổi. Vậy đâu là nguyên nhân của những sự biến đổi này? Đây là một vấn đề khoa học thú vị, cần được nghiên cứu để làm sáng tỏ.

Từ những lý do trên, cùng với mong muốn được góp phần tìm hiểu sâu hơn về ngôi nhà ở truyền thống và những biến đổi của chúng, đồng thời tìm ra

những nét đặc sắc riêng trong văn hóa sinh hoạt của các tộc người Nam Đảo, chúng tôi đã thực hiện đề tài nghiên cứu “*Nhà ở truyền thống của các cộng đồng người Nam Đảo ở Việt Nam: Những biến đổi và hướng bảo tồn*”. Chúng tôi tin rằng, đề tài nghiên cứu này không chỉ bổ sung thêm những hiểu biết về văn hóa của các tộc người Nam Đảo ở nước ta, mà còn cung cấp thêm những tư liệu để nhận diện rõ các giá trị văn hóa nhà ở truyền thống của các tộc người Nam Đảo trước những biến đổi nhanh chóng của môi trường sinh thái và môi trường xã hội trong bối cảnh nước ta đang đẩy mạnh công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế.

2. Lịch sử nghiên cứu vấn đề

2.1. Tình hình nghiên cứu về các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam

Các nhà nghiên cứu phương Tây chú ý đến các cộng đồng tộc người thuộc ngữ hệ Nam Đảo ở Việt Nam và Đông Nam Á chủ yếu từ khi các đế quốc phương Tây tiến hành xâm lược, đô hộ các quốc gia Đông Nam Á, trong đó có Việt Nam. Những nghiên cứu của các nhà khoa học phương Tây thường tập trung vào 3 lĩnh vực chính:

- *Nguồn gốc của các tộc người Nam Đảo*. Những công trình thuộc lĩnh vực này có thể kể đến là *Urheimat und Frahesle Wanderungen* (Quê hương ban đầu và cuộc thiên di sớm nhất của người Nam Đảo) của R. Heine Geldern, *Reflections on the new data of Southeast Asian Prehistory: Austronesian origin and consequence* (Suy nghĩ về những tư liệu mới của tiền sử Đông Nam Á: Nguồn gốc và kết quả Nam Á) của W.G. Solheim II, ...

- *Ngôn ngữ của các tộc người Nam Đảo*. Những công trình thuộc loại này thường được công bố dưới hình thức các bài báo, chẳng hạn, *Proto-Malaya – Polynesian reflexes in Rade, Jarai and Chru*, trong “*Studies in Linguistics*”, Vol. XVII, 1963 của Thomas M.D., *Southeast Asian areal features in Austronesian strata of Chamic languages*, trong “*Oceanic*

Linguistics”, Vol. 13, No 1-2, 1974 của Lee E.W., *Phonological units in Cham* (Các đơn vị âm vị học trong tiếng Chăm) trong “Anthropological Linguistics” của Blood D.L., ...

- *Văn hóa – xã hội của các tộc người Nam Đảo*. Có thể kể đến những công trình như *La Culture J'rai* (Văn hóa Jarai), 1972 của Jacques Dournes, *Les Rhades: Une societe de droit maternel* (Người Êđê: Một xã hội mẫu quyền) của Anne De Hautecloque -Howe, ...

Ở Việt Nam, việc nghiên cứu về các tộc người Nam Đảo được bắt đầu từ góc độ của Dân tộc học và Nhân học. Có thể kể đến một số công trình tiêu biểu như *Cộng đồng quốc gia dân tộc Việt Nam đa tộc người* của Đặng Nghiêm Vạn (NXB ĐHQG TP HCM, 2009), *Tộc người và văn hóa tộc người* của Ngô Văn Lê (NXB ĐHQG TP HCM, 2004), *Các dân tộc ở Đông Nam Á* (Nguyễn Duy Thiệu cb, NXB Văn hóa dân tộc, 1997), *Các dân tộc ít người ở Việt Nam (Các tỉnh phía Nam)* (NXB KHXH, 1984), *Dân tộc học đại cương* của Lê Sĩ Giáo, Hoàng Lương, Lâm Bá Nam, Lê Ngọc Thắng (NXB Giáo dục, 1997), v.v. Nhìn chung, trong những công trình nêu trên, nhóm tộc người thuộc ngữ hệ Nam Đảo mới chỉ được đề cập đến một cách đại cương, sơ lược, mang tính chất giới thiệu là chính.

Trong số những công trình giới thiệu đại cương về các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam, tiêu biểu nhất là *Lịch sử phát triển xã hội các tộc người Mã Lai – Đa Đảo ở Việt Nam* của Nguyễn Tuấn Triết (NXB KHXH, 2000).

2.2 Tình hình nghiên cứu về nhà ở của các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam

Trước đây việc giới thiệu về nhà ở của các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam được thực hiện rải rác trong một số cuốn sách giới thiệu chung về các tộc người như *Hỏi đáp về 54 dân tộc Việt Nam* của Đặng Việt Thủy (NXB Quân đội nhân dân, 2009), *Tây Nguyên: Vùng đất và Con người* của Đinh

Văn Thiên, Nguyễn Trung Minh (NXB Quân đội nhân dân, 2010), *Các dân tộc ít người ở Việt Nam – Các tỉnh phía Nam* (NXB KHXH, 1984), ... Có rất ít công trình bàn riêng về nhà ở của nhóm tộc người Nam Đảo. Giới thiệu tương đối đầy đủ và tổng quan về nhà ở của nhóm tộc người Nam Đảo ở Việt Nam là công trình của Chu Quang Trứ: *Kiến trúc dân gian truyền thống Việt Nam* (NXB Mỹ Thuật, 2003). Tuy nhiên trong tác phẩm này, tác giả chủ yếu giới thiệu rất vắn tắt về nhà rông Jarai, nhà dài Êđê và nhà sàn Chăm. Hơn nữa đây là tác phẩm giới thiệu toàn bộ kiến trúc dân gian truyền thống Việt Nam cho nên số trang viết về nhà ở của các tộc người Nam Đảo không nhiều.

Đi sâu vào nhà ở của từng tộc người, có 3 công trình về nhà ở của người Chăm, đó là *Nhà người Chăm* của Nguyễn Văn Luận (Văn hóa tập san, 1975), *Nhà người Chăm* của Lê Huy Đại (NXB Thế Giới, 2005) và *Nhà ở của người Chăm Ninh Thuận: Truyền thống và biến đổi* do Lê Huy Đại làm chủ biên (NXB KHXH, 2011). Đây là những công trình khảo sát nhà ở của người Chăm, nhất là Chăm Ninh Thuận, một cách khá toàn diện.

Hai công trình khảo cứu chuyên sâu về văn hóa cư trú của người Êđê được thực hiện vào năm 1942 đều bởi hai nhà khoa học phương Tây, đó là *L'habitation Rhadé, les rites et les techniques* của Maurice A. (B.I.I.E.H, vol 5, fasc 1) và *L'habitation Rhadé* của Ner M. (C.E.F.E.O, supplément 2). Với các tộc người Churu, Raglai, Jarai chưa có những công trình nghiên cứu chuyên sâu được xuất bản về nhà ở truyền thống của họ.

Ngoài những cuốn sách và các bài nghiên cứu đăng trên các tạp chí khoa học, gần đây đã có một số khóa luận, luận văn, luận án đề cập đến nhà ở truyền thống của từng tộc người Nam Đảo ở Việt Nam chẳng hạn: Nguyễn Thị Thu Hà (2014), *Kỹ thuật dựng nhà và cấu trúc ngôi nhà ở truyền thống của người Churu ở huyện Đức Trọng, tỉnh Lâm Đồng*, Khóa luận tốt nghiệp Đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia

Hà Nội) [16]. Đinh Thị Minh Nguyệt (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Jarai và phương hướng bảo tồn (Khảo sát tại huyện Phú Thiện, tỉnh Gia Lai), Khóa luận tốt nghiệp Đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội) [33]. Trương Thị Bảo Ngọc (2014), Kỹ thuật dựng nhà và cấu trúc ngôi nhà ở truyền thống của người Jarai ở huyện Phú Thiện, tỉnh Gia Lai, Khóa luận tốt nghiệp Đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội) [32]. Phan Thu Hà (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Churu và phương hướng bảo tồn (Khảo sát tại huyện Đức Trọng, tỉnh Lâm Đồng), Khóa luận tốt nghiệp Đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội) [17]. Hạ Thị Xuân Khoa (2014), Kỹ thuật dựng nhà và cấu trúc ngôi nhà truyền thống của người Chăm ở An Giang, Khóa luận tốt nghiệp Đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội) [25]. Cao Thị Minh Châu (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Chăm và phương hướng bảo tồn (Khảo sát tại An Giang), Khóa luận tốt nghiệp Đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội) [5]. Hoàng Ánh Vân (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Raglai và phương hướng bảo tồn (Khảo sát tại huyện Khánh Sơn, tỉnh Khánh Hòa), Khóa luận tốt nghiệp Đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội) [59]. Tăng Việt Hương (2013), Văn hóa cư trú của người Êđê ở Tây Nguyên: Trường hợp nhà dài, Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn TP.HCM [22]. Nguyễn Thị Nga (2012), Văn hóa cư trú của người Chăm ở Đồng bằng sông Cửu Long, Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn TP.HCM [31]. Đỗ Thị Xuân Hiếu (2010), Nhà Rông trong đời sống văn hóa của người Giarai ở Gia Lai, Kon Tum, Luận văn Thạc sĩ, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn TP.HCM [21].

Như vậy là, cho đến nay, tuy đã có một số công trình nghiên cứu về nhà ở truyền thống của một vài tộc người Nam Đảo nhưng *chưa có một công trình nào khảo sát đầy đủ, toàn diện và hệ thống về nhà ở truyền thống của nhóm tộc người Nam Đảo ở Việt Nam*. Đây là lí do để chúng tôi thực hiện đề tài này.

3. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

3.1. Đối tượng nghiên cứu

Người viết tập trung nghiên cứu về ngôi nhà ở truyền thống của 5 tộc người: Churu, Êđê, Jarai, Raglai, Chăm; nghiên cứu những ngôi nhà ở truyền thống đang bị biến đổi.

3.2. Phạm vi nghiên cứu

Luận văn hướng vào nhà ở truyền thống của đồng bào 5 tộc người Nam Đảo đang sinh ở vùng Tây Nguyên, An Giang, Ninh Thuận, Khánh Hòa.

4. Nhiệm vụ và mục đích nghiên cứu

4.1. Nhiệm vụ nghiên cứu

- Tìm hiểu những nét khái quát, đặc trưng về nhà ở truyền thống của cộng đồng các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam.

- Tìm hiểu thực trạng biến đổi và những biến đổi của nhà ở truyền thống của cộng đồng các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam

- Tìm ra nguyên nhân của những biến đổi và bước đầu đưa ra hướng bảo tồn cho những ngôi nhà ở truyền thống.

4.2. Mục đích nghiên cứu

Với đề tài này, mục đích của luận văn là nhằm tìm ra nguyên nhân biến đổi và xu hướng biến đổi của các ngôi nhà ở truyền thống của các tộc người Nam Đảo ở nước ta, từ đó bước đầu đưa ra các hướng bảo tồn, nhằm gìn giữ những nét đẹp văn hóa truyền thống của tộc người.

5. Phương pháp nghiên cứu

Phương pháp phân tích- tổng hợp tư liệu: Vận dụng phương pháp này để thu thập, xử lý các nguồn tư liệu cổ và tư liệu thu thập được qua sách báo

và các đề tài nghiên cứu, người viết tổng hợp, đối chiếu, phân tích số liệu qua các nguồn tư liệu tiếp cận được, các chỉ thị, nghị quyết và báo cáo định kỳ trên các địa bàn nghiên cứu có liên quan đến đề tài.

Phương pháp thống kê - so sánh: Chúng tôi đã sử dụng phương pháp thống kê để thống kê thành hệ thống các bảng biểu về số lượng bếp, đặc điểm cấu trúc nhà ở truyền thống nhằm so sánh làm sáng tỏ những khía cạnh biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống hiện nay.

Phương pháp miêu tả: Người nghiên cứu đã sử dụng triệt để phương pháp miêu tả để phác họa về các đặc điểm của ngôi nhà ở truyền thống của cộng đồng các tộc người Nam Đảo ở nước ta hiện nay và những biến đổi của chúng.

Phương pháp lịch sử: Người nghiên cứu tìm hiểu về nhà ở truyền thống và những biến đổi của nhà ở truyền thống của các cộng đồng người Nam Đảo ở nước ta dưới góc độ lịch đại và đồng đại qua các tư liệu cổ và đặc biệt tài liệu sử học có liên quan tới các tộc người Nam Đảo.

Phương pháp nghiên cứu liên ngành: Tổng hợp các kiến thức từ các ngành khác nhau liên quan đến vấn đề nghiên cứu. Phương pháp này đã cho người nghiên cứu một cái nhìn tổng quát, đa dạng về vấn đề nghiên cứu trên nhiều khía cạnh khác nhau, giúp người nghiên cứu đưa ra được những nhận xét, đánh giá khách quan, đồng thời không bỏ sót các thành tố văn hóa tác động tới đối tượng nghiên cứu.

6. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn

Ý nghĩa khoa học: Kết quả nghiên cứu của luận văn sẽ góp phần làm phong phú thêm tư liệu cho khoa học nghiên cứu văn hóa dân tộc. Việc nghiên cứu về nhà ở truyền thống và những biến đổi của chúng sẽ góp phần làm rõ thêm tiến trình phát triển văn hóa của các cộng đồng người Nam Đảo ở nước ta, cũng như các truyền thống văn hóa của họ đã được hình thành trong quá trình sinh sống và phát triển lâu dài.

Ý nghĩa thực tiễn: Luận văn góp phần nhận diện vị thế văn hóa của nhà ở truyền thống của các cộng đồng người Nam Đảo đối với công cuộc giữ gìn và phát huy bản sắc văn hóa dân tộc. Nghiên cứu những biến đổi và xu hướng biến đổi của nhà ở truyền thống là nghiên cứu về công cuộc đổi mới đời sống văn hóa, từ đó góp phần đưa ra các cơ sở khoa học cho những nhận định, chính sách trong việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống trong thời đại mới.

7. Cấu trúc luận văn

Ngoài phần Mở đầu, Kết luận và Tài liệu tham khảo, luận văn có kết cấu 3 chương:

Chương 1: Tổng quan về các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam

Chương 2: Nhà truyền thống của tộc người Nam Đảo ở Việt Nam và những biến đổi của chúng

Chương 3: Nguyên nhân biến đổi và hướng bảo tồn cho những ngôi nhà truyền thống của các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam

TÀI LIỆU THAM KHẢO

A. Tài liệu tiếng Việt

1. Chủ Đào Anh (2014), Bài nghiên cứu “Văn hóa Jarai, Bah Nah trong hành trình phát triển”
2. Phan Quốc Anh (2007), Văn hóa Raglai những gì còn sót lại, Nhà xuất bản văn hóa dân tộc.
3. Phan Quốc Anh (2010), Văn hóa Raglai, Nxb Khoa học xã hội
4. Trương Bi (2010), Nghi lễ - lễ hội Êđê, Nxb Văn hóa Dân tộc Hà Nội
5. Cao Thị Minh Châu (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Chăm và phương hướng bảo tồn (Khảo sát tại An Giang), Khóa luận tốt nghiệp đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội)
6. Chuyên trang Văn hóa dân tộc : Kinh nghiệm dựng nhà của người Jarai; Nhà mồ cổ Jarai- kiến trúc nghệ thuật độc đáo
7. Mai Ngọc Chừ (2015), Nhà ở truyền thống của các tộc người Nam Đảo ở Việt Nam: sự biến đổi và hướng bảo tồn, Tạp chí Văn hóa dân gian số 3 (159)/2015
8. Mai Ngọc Chừ (1999), Văn hóa Đông Nam Á, Nxb Đại học Quốc Gia Hà Nội
9. Mai Ngọc Chừ (2009), Văn hóa và ngôn ngữ Phương Đông, Nxb Phương Đông
10. Phan Hữu Dật (1973), Cơ sở Dân tộc học, Nxb Đại học & Trung học chuyên nghiệp
11. Lê Đại Duy (2001), Nhà ở của người Chăm ở Ninh Thuận truyền thống và biến đổi, Nxb Khoa Học Xã Hội Hà Nội

12. Lê Huy Đại, Phạm Văn Dương, Vũ Hồng Thuật, Phạm Minh Phúc (2011), Nhà ở của người Chăm Ninh Thuận – Truyền thống và biến đổi, Nxb, Khoa học xã hội.
13. Phạm Đức Dương (2000), Văn hóa Việt Nam trong bối cảnh Đông Nam Á. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội.
14. Lê Quý Đôn (1977), Phủ biên tạp lục, Nxb Giáo Dục, Hà Nội
15. Nguyễn Hồng Hà (2014), Đề tài khoa học cấp tỉnh “Nghiên cứu mô hình kiến trúc nhà ở cho các nhóm địa phương Bahnar, Jarai theo tiểu vùng khí hậu Gia Lai”
16. Nguyễn Thị Thu Hà (2014), Kỹ thuật dựng nhà và cấu trúc ngôi nhà ở truyền thống của người Churu ở huyện Đức Trọng tỉnh Lâm Đồng, Khóa luận tốt nghiệp đại học chuyên ngành Đông Nam Á, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội).
17. Phan Thu Hà (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Churu và phương hướng bảo tồn (Khảo sát tại huyện Đức Trọng, tỉnh Lâm Đồng), Khóa luận tốt nghiệp đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội)
18. Nguyễn Thị Hòa (1996), Nhà ở và sinh hoạt trong nhà của người Ê đê ở Việt Nam, Luận án Phó tiến sĩ Khoa học Lịch sử, Trung tâm Khoa học Xã hội và Nhân văn Quốc Gia, TP Hồ Chí Minh
19. Đặng Thái Hoàng (1978), Lược khảo kiến trúc thế giới, Nxb Văn hóa Hà Nội
20. Lý Tùng Hiếu (2012), Nam quyền trong chế độ mẫu hệ ở Việt Nam, Tạp chí Dân tộc học, số 5&6/2012
21. Trần Đỗ Thị Xuân Hiếu (2010), Nhà Rông trong đời sống văn hóa của người Raglai ở Gia Lai, Kon Tum, Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Văn hóa học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn TP.HCM

22. Tăng Việt Hương (2013), Văn hóa cư trú của người Êđê ở Tây Nguyên: Trường hợp nhà dài, Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Văn hóa học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn TP.HCM.
23. Inrasara (1999), Các vấn đề văn hóa xã hội Chăm, Nxb Văn hóa Dân tộc
24. Đinh Gia Khánh (1993), Văn hóa dân gian Việt Nam trong bối cảnh văn hóa Đông Nam Á, Nxb Hà Nội
25. Hạ Thị Xuân Khoa (2014), Kỹ Thuật dựng nhà và cấu trúc ngôi nhà ở truyền thống của người Chăm An Giang, Khóa luận tốt nghiệp đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội)
26. Tuyết Nhung Buôn Krông (2009), Văn hóa ẩm thực của người Êđê, Nxb Văn hóa Dân tộc, Hà Nội
27. Đỗ Hồng Kỳ (2009), Tổng hợp văn hóa dân gian các dân tộc thiểu số Việt Nam: Sử thi Êđê, Nxb Khoa học xã hội
28. Siu Ký (1968), Tìm hiểu về đồng bào thiểu số mẫu hệ Jarai, Nguyệt san Thương Vụ
29. Bình Nguyên Lộc (1971), Nguồn gốc Mã Lai của dân tộc Việt Nam, Nxb Bách Lộc, Sài Gòn.
30. Đinh Lợi (1994), Gia đình – Hôn nhân truyền thống của các dân tộc Malayo – Polynesien Trường Sơn – Tây Nguyên, Nxb Khoa học xã hội
31. Nguyễn Thị Nga (2012), Văn hóa cư trú của người Chăm ở Đồng bằng sông Cửu Long, Luận văn Thạc sĩ chuyên ngành Văn hóa học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn TP.HCM
32. Trương Thị Bảo Ngọc (2014), Kỹ thuật dựng nhà và cấu trúc ngôi nhà ở truyền thống của người Jarai ở huyện Phú Thiện tỉnh Gia Lai, Khóa luận tốt nghiệp đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội)

33. Đinh Thị Minh Nguyệt (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Jarai và phương hướng bảo tồn, Khóa luận tốt nghiệp đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội).
34. Nguyễn Xuân Nghĩa, Phan Văn Dớp (1987), Vài suy nghĩ về văn hóa Chăm trong bối cảnh văn hóa Việt Nam, Một số vấn đề phát triển văn hóa các dân tộc thiểu số, Nxb Hà Nội
35. Những văn kiện của Đảng và Nhà nước về chính sách dân tộc, từ năm 1960 đến năm 1977 (1978), Nxb Sự thật, Hà Nội
36. Bá Trung Phụ (2001), Gia đình và hôn nhân của người Chăm ở Việt Nam, Nxb Văn hóa dân tộc, Hà Nội
37. Phạm Minh Phúc (2013), Nhà ở của người Dao áo dài tỉnh Hà Giang, Nxb Khoa học xã hội
38. Anh Quang (1975), Kiến trúc Tây Nguyên, Nxb Văn hóa nghệ thuật
39. R.Heine Geldern (1932), Quê hương ban đầu và cuộc thiên di sớm nhất của người Nam Đảo
40. Hoàng Sơn, Vũ Tú Quyên, Ngọc Lý Hiền (2011), Người Churu ở Lâm Đồng, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội
41. Chu Thái Sơn (1979), Dấu vết nhà hình thuyền ở Tây Nguyên, Suru tập Dân tộc học.
42. Chu Thái Sơn (1983), Về môtip chày cối một đặc trưng văn hóa trong kiến trúc nhà dân gian ở Việt Nam, Tạp chí Dân tộc học số 3
43. Chu Thái Sơn (2003), Người Gia Rai, Nhà xuất bản Trẻ, Hà Nội
44. Lê Hoàng Sinh (1995), Nghiên cứu quy hoạch – kiến trúc buôn làng dân tộc Êđê trên cơ sở nhiệm vụ phát triển kinh tế - xã hội và phát huy truyền thống văn hóa dân tộc, Luận án Phó Tiến sĩ Khoa học Kỹ thuật, Trường Đại học Xây dựng Hà Nội

45. Hà Văn Tấn (1997), Suy nghĩ từ Sa Huỳnh và từ Sa Huỳnh, trong *Theo dấu các văn hóa cổ*, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
46. Ngô Đức Thịnh chủ biên (1992), Văn hóa dân gian Êđê, Nxb Văn hóa Dân tộc, Hà Nội
47. Ngô Đức Thịnh (2002), “Buôn làng, luật tục và vấn đề quản lý cộng đồng của các tộc người Tây Nguyên hiện nay”, Một số vấn đề phát triển kinh tế - xã hội buôn làng các dân tộc Tây Nguyên, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
48. Ngô Đức Thịnh, Chu Thái Sơn (1986), Một số vấn đề nghiên cứu nhà ở của các dân tộc (đặc trưng và mối quan hệ văn hóa), Tạp chí Dân tộc học số 3
49. Ngô Đức Thịnh (2007), Những mảng màu về văn hóa Tây Nguyên, Nhà xuất bản Trẻ, Hà Nội
50. Ngô Đức Thịnh (1993), Văn hóa dân gian Êđê, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
51. Cầm Trọng (1984), Các dân tộc ít người ở Việt Nam, các tỉnh phía Nam, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
52. Nguyễn Thị Thu (2014), Kỹ thuật dựng nhà và cấu trúc ngôi nhà ở truyền thống của người Raglai ở huyện Khánh Sơn tỉnh Khánh Hòa, Khóa luận tốt nghiệp đại học, Chuyên ngành Đông Nam Á học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội).
53. Nguyễn Tuấn Triết (2000), Lịch sử phát triển xã hội các tộc người Mã Lai – Đa Đảo ở Việt Nam, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
54. Nguyễn Tuấn Triết (1991), Người Raglai ở Việt Nam, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
55. Dương Anh Tú (2012), Giữ gìn và phát huy giá trị văn hóa truyền thống dân tộc Ê đê ở tỉnh Đắk Lắk trong quá trình biến đổi hiện nay, Luận án

Thạc sĩ Chủ nghĩa Xã hội Khoa học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, TP.Hồ Chí Minh

56. Nguyễn Khắc Tụng (1978), Nhà ở cổ truyền các dân tộc Việt Nam (Tập 1), Hội Khoa học Lịch sử Việt Nam, Hà Nội
57. Nguyễn Khắc Tụng (1994), Nhà ở cổ truyền các dân tộc Việt Nam (Tập 2), Nxb Xây dựng, Hà Nội.
58. Đặng Nghiêm Vạn (1982), Các dân tộc tỉnh Gia Lai – Kư Mạ, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
59. Hoàng Ánh Vân (2014), Những biến đổi của ngôi nhà ở truyền thống của người Raglai và phương hướng bảo tồn (Khảo sát tại huyện Khánh Sơn, tỉnh Khánh Hòa), Khóa luận tốt nghiệp đại học, Trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn (Đại học Quốc gia Hà Nội)
60. Viện Dân tộc học Việt Nam (1984), Các dân tộc ít người ở Việt Nam, các tỉnh phía Nam, Nxb Khoa học Xã hội, Hà Nội
61. Trần Quốc Vượng (1985), Những di tích thời tiền sử và sơ sử ở Quảng Nam- Đà Nẵng, Sở VH-TT QN-ĐN

B. Tài liệu tiếng Anh

62. Abdul Halim Nasir, Wan Hashim Wan The, 1997, *The Traditional Malay House*, Penerbit Fajar Bakti SDH. BHD, Shahalam, Malaysia.\
63. Benedict Paul K., 1941, *Cham colony the island of Hainan*, Harvard journal of Asiatic Studies (Cambridge), June, V.6.
64. Dumarcay J, 1987, *The house in the South – East Asia*, Singapore.

65. Willheim Solheim II, 1974, *Reflections on the new data of Southeast Asian Prehistory: Austronesian origin and consequence*, Honolulu – Hawaii.

C. Tài liệu qua Internet

66. <http://www.vinaculto.vn/vn/library/thu-vien.aspx>
67. <http://www.baomoi.com/Bao-ton-van-hoa-Tay-Nguyen-Nguy-co-mai-mot-nha-san-dai/c/15589020.epi>
68. <http://baogialai.com.vn/channel/742/201309/hoat-dong-bao-ve-khong-gian-van-hoa-cong-chieng-bay-nam-nhin-lai-2260853/>
69. <http://langnghevietnam.vn/?go=New&page=d&igid=670&iid=3732>
70. Bộ tài liệu bản vẽ kỹ thuật kết cấu dựng nhà ở truyền thống của các cộng đồng người Nam Đảo tại Ban quản lý Làng văn hóa – du lịch các dân tộc Việt Nam